Else Knudsen

Jeg var barn under besættelsen

Oplevelser fortalt til børn

Forlaget Ådalen

Indhold

1940 - 1945	7
Chr. Molbechs vej nr.11	7
Min familie	8
Hvorfor ville tyskerne besætte Danmark?	10
Onkel Robert. En modstandsmand	15
Tyskerne tager det danske politi	20
Robert hjælper Helge.	24
Modstandsbevægelsen	28
BBC London	28
Sabotage	30
Modstandsbevægelsen hjælper jøderne	33
Odins Tårnet	35
Schalburgtage	39
Clearingmord	40
Mangel på varer	42
Tobak	42
Tørv	45
Benzin, kaffe og sukker	48
Rationeringsmærker	50
Hverdag under Krigen	51
I skole	56
Fritid	64
Sommerferie	69
Folkeferie	69
Familieferie	71
Luftalarm	72

Schalburgtage tæt på 76
Husmandsskolen 79
Mørklægning 82
Var jeg bange? 85
Befrielsen 87
Fru Heiberg 91
Krigen slut 93

Robert hjælper Helge

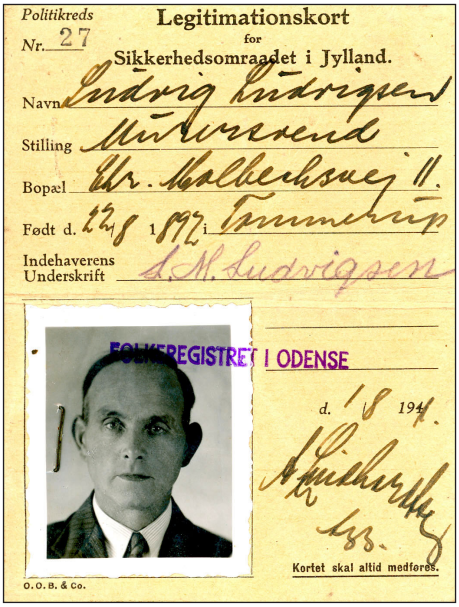
Politikreds
Nr. 27
Legitimationskort
for
Sikkerhedsomraadet i Jylland.
Navn Ludvig Ludvigsen
Stilling Murersvend
Bopæl Chr. Molbechsvej 11.
Født d. 22/8 1892 i Tommerup
Indehaverens Underskrift L. M. Ludvigsen
FOLKEREGISTRET I ODENSE
d. 18 1941.
Kortet skal altid medføres.
O. O. B. & Co.

Min fars legitimationskort

Tyskerne havde indført en regel om, at alle personer over 16 år skulle have et legitimationskort med navn og billede på.

Dette kort skulle man have på sig altid, når man gik

udenfor. På den måde kunne tyskerne til enhver tid kontrollere, hvem man var.

Helge havde et legitimationskort, hvor der stod, at han var betjent, og at han boede i Aarhus. Derfor kunne han ikke gå udenfor, med dette kort.

Men her kommer Robert ind i billedet. Han var ansat på et trykkeri, så han kunne hjælpe.

Her skal lige fortælles, at jeg dengang var lige så nysgerrig, som børn er i dag.

Jeg blev normalt lagt tidligt i seng, og hvis der skulle komme fremmede på besøg, så kom jeg i seng, inden gæsterne kom.

Imellem stuen og soveværelset var der en rist, så varmen kunne komme fra stuen ind i soveværelset. Men man kunne også gennem risten høre, hvad der blev sagt inde i stuen. Når jeg var lagt i seng, og der var gæster i stuen, kunne jeg godt finde på at stå op af sengen og lytte ved risten.

En aften, mens Astrid og Helge boede hos os, kom min onkel Robert på besøg. Jeg var lagt i seng, men da jeg hørte, at min onkel var kommet, listede jeg op af sengen og hen til risten, så jeg kunne høre, hvad de talte om.

Robert sagde til Helge, at han godt kunne lave et falsk legitimationskort til ham. Der skulle stå på kortet, at han var repræsentant (dvs. sælger) og så skulle han have et andet navn og en anden adresse.

På den måde blev det muligt for Helge, at forlade huset. For nu havde han et nyt legitimationskort. Det kunne han vise, hvis han blev stoppet på gaden af en tysker.

Jeg har for nyligt læst en bog, som hedder ”Det bly, som blev til skrift”.

I den bog kan man læse om den lille gruppe typografer, som lavede ”Trods Alt”.

I denne bog er min onkel omtalt. Da jeg læste bogen, fandt jeg et spændende afsnit, som jeg har lyst til at genfortælle.

I bogen bliver det fortalt, at Robert en dag kom ind på kontoret på Andelstrykkeriet og spurgte, om han kunne få sat et par linjer op til privat formål. Det var der ikke noget usædvanligt i. På tomandshånd lagde han dog ikke skjul på, at han var ved at lave et falsk legitimationskort til en politimand, der var ”under jorden”.

Teksten havde han klaret uden vanskelighed, men han manglede at få lavet stemplet. I stemplet skulle der stå

”Folkeregistret i Odense”. Han vidste, at hvis han sendte en bestilling til en stempelfabrik med denne tekst, så ville man med det samme opdage, at han var ved at lave illegale legitimationskort.

Han havde regnet ud, at hvis han fik lavet et stempel på en stempelfabrik, som lød på ”Folkebiblioteket i Odense”, og samtidigt skrev ordet ”registret”. Så kunne han derhjemme bytte om på ordene, så der stod ”Folkeregistret i Odense”.

Det var meget snedigt fundet på af min onkel.

På den måde fik min onkel lavet et nyt legitimationskort til Helge.

Jeg ved, at min onkel også lavede andet illegalt arbejde.

Min mormor har fortalt, at sommetider havde Robert en mand med hjem, som overnattede til næste dag. Det kan have været en, der var flygtet fra tyskerne, og som muligvis skulle videre til Sverige.

Min mormor har fortalt, at hun ofte var bange, når Robert kom sent hjem. Hun vidste godt, at han lavede illegalt arbejde, så hun var bange for, at tyskerne skulle tage ham.

Trods det, at min onkel lavede illegalt arbejde, blev han heldigvis aldrig fanget af tyskerne.

Odins Tårnet

Året var 1944, og der var ikke lang tid til jul. Det var så småt begyndt at sne, og jeg glædede mig meget til at skulle fejre jul.

Så en morgen, da jeg lige var stået op, kom min mor ind og fortalte mig, at Odins Tårnet var sprængt i luften om natten. Det tårn kendte jeg godt, det lå på Bolbro Bakke,

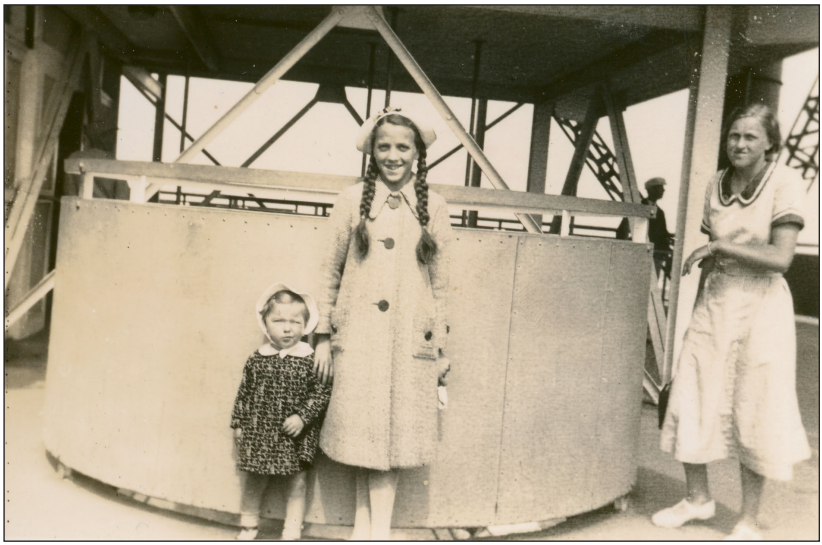

I Odins Tårnet sammen med Karen

tæt på byen. Jeg havde - som meget lille - været oppe i Odins Tårnet sammen med min kusine Karen.

Jeg kunne slet ikke forstå, at det kunne lade sig gøre at sprænge så stort et tårn i luften.

Odins Tårnet var 177m højt. Det var det næsthøjeste tårn i Europa. Kun Eiffeltårnet i Paris var højere.

Og hvem havde så sprængt tårnet i luften?

Ja tænk engang, det var nogle danskere, som havde gjort det. Danskere, som arbejdede sammen med tyskerne.

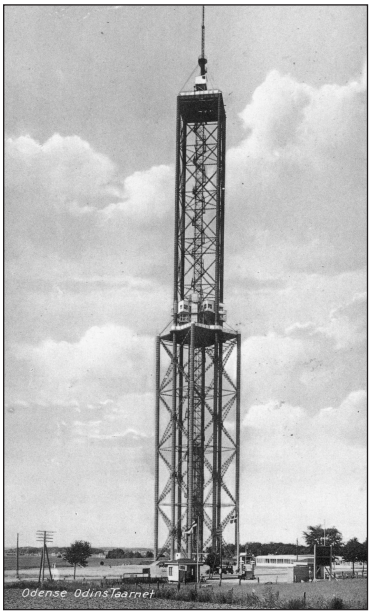

Odins tårnet. Foto O.P.

Det, de havde gjort, kaldte man **Schalburgtage**.

Det er vigtigt at kende forskel på sabotage og schalburgtage.

Når det var danskerne, som ødelagde noget for tyskerne, så var det sabotage. Men hvis tyskerne - sammen med danskere - ødelagde noget for danskerne, så kaldte man det, schalburgtage.

Odins tårnet efter, at det er sprængt i luften. Foto Ukendt.

Det lyder mærkeligt, at der var danskere, som arbejdede sammen med tyskere imod deres eget folk.

Jeg tror, at det var danskere, som gerne ville være gode venner med tyskerne. Hvis nu Tyskland vandt krigen, så kunne det være godt at være venner med tyskerne.

Der var også nogle danskere, der sympatiserede med tyskerne og deres ideer.

Det var en dansk-tysk terrorgruppe, som kaldte sig Petergruppen, som om natten den 14. december havde sprængt Odins Tårnet i luften. De havde hængt poser med plastisk sprængstof i tårnet. På et vist tidspunkt blev alle poserne sat til at eksplodere. Og i løbet af et øjeblik var hele tårnet faldet sammen.

Når tyskerne ønskede at ødelægge Odins Tårnet, var det som hævn for den megen sabotage mod tyskerne i Odense.

Det var meget trist for folk i Odense, at miste deres tårn. Det havde ikke engang stået der i 10 år.

Luftalarm

Uhu———Uhu———Uhu———-Uhu———-

Sådan lød det, når der blev blæst luftalarm. Så vidste vi, at der var noget galt.

Under krigen fløj der ofte tyske og engelske maskiner hen over Danmark, og man kunne aldrig vide, om de kom for at smide bomber. Derfor skulle folk, når luftalarmen lød, søge i beskyttelsesrum. Et beskyttelsesrum var et sted, man havde sikret specielt mod bombeangreb.

Jeg boede sammen med mine forældre i et hus med fire familier.

Under hele huset var der kælder. Der var et rum, som vi kaldte tørrerummet. Her kunne husets beboere hænge tøj til tørre, hvis det var regnvejr. (dengang havde man ikke tørretumbler).

Dette rum blev indrettet til beskyttelsesrum. Min far satte nogle tykke bjælker op fra loft til gulv for at sikre, at loftet ikke skulle falde ned, hvis der faldt en bombe. Og udenfor satte far sandsække for vinduerne, så der ikke kunne ryge bombesplinter ind.

Somme tider blev der blæst luftalarm om natten. Så skulle vi skynde os i kælderen. Vi havde den aftale, at når der var luftalarm skulle den, der først vågnede, ringe på dørklokkerne hos de andre familier. Så mødtes alle i kælderen, og her blev man, indtil alarmen blev afblæst. Det skete med en anden tone, så man kunne høre, at nu måtte man gå op fra kælderen.

I beskyttelsesrummet stod der et lille lager af kiks, som ikke måtte røres om dagen. Det stod der, for at vi kunne få noget at spise, hvis vi skulle være længe i kælderen.

Min mor havde sagt til mig, at jeg hver aften, når jeg gik i seng, skulle lægge mit bælte på en stol. Ovenpå bæltet skulle jeg lægge mit tøj, og derefter binde bæltet omkring tøjet. Så kunne jeg, hvis der blev luftalarm, hurtig tage fat om tøjet og løbe i kælderen.

Vi havde nogle gode venner Marie og Georg. De boede Bülowsvej nr.18. Om natten den 26. februar 1942 havde der været luftalarm, og vi kunne høre, at der faldt bomber i nærheden. Rygtet gik, at der var faldet nogle bomber i

Bülowsvej 18. Foto Otto Å. Nørmark.

kvarteret omkring Bülowsvej.

Den næste formiddag gik far hen til Marie og Georg, og det viste sig, at en bombe var faldet i deres have. Der var mange nysgerrige forsamlet her, blandt andet flere fotografer. Det var ikke noget rart syn, der mødte far. Der var et dybt hul i jorden bag deres hus, og den del af huset, der lå ud til haven, var temmelig ødelagt. Deres soveværelse lå lige ud til haven.

Senere har vores venner fortalt, at Marie om aftenen havde kolde fødder. Så da de var kommet i seng, krøb hun over til Georg for at få fødderne varmet.

Da bomben faldt, landede der et stykke mur på hendes hovedpude, der hvor hun lige havde ligget. Så der skete hende heldigvis ikke noget.

Hvor var det heldigt, at hun havde kolde fødder den aften.

Der skete også en anden ting, som var heldig. Marie og Georg havde adopteret en lille dreng. Han sov normalt i en vugge, som stod lige under vinduet. Men netop et par dage før bomben faldt, havde drengens biologiske mor bedt om at få sin dreng hjem igen, fordi hun havde fortrudt, at hun havde bortadopteret ham. Den nat, hvor bomben faldt, blev den væg, hvor vuggen havde stået, blæst ind. Hvis drengen havde ligget i vuggen, var han blevet dræbt.

Nogle dage senere ændrede den biologiske mor igen mening, og Marie og Georg fik deres dreng igen.

Det viste sig senere, at det var en engelsk maskine, som havde kastet bomberne. Den havde været på vej til Tyskland, men var undervejs blevet ramt af tysk antiluftskyts. Piloten havde været nødt til at smide bomberne for at gøre maskinen lettere.

Herefter nødlandede maskinen lidt udenfor Odense, og hele besætningen på seks mand overlevede.

Det var ikke de eneste bomber, der faldt i Odense.

Når englænderne bombede Kiel, fløj de hen over Odense. Det kunne ske, at de inden, de nåede Kiel, blev opdaget af tyskerne. Så var der kun en ting at gøre: Se at komme hjem så hurtigt som muligt.

For at komme hurtigt hjem blev de nødt til at smide bomberne, så maskinen blev lettere og hurtigere.

Når der var luftalarm, og vi sad nede i kælderen, kunne vi tit høre maskinerne, som var på vej til Kiel. Jeg var altid meget bange, når jeg hørte maskinerne. Jeg var bange for, at de ville bombe vores hus. Min far var ikke så bange, når der var luftalarm. Han gik op på loftet. Her kunne han - ud ad et vindue - se lysglimtene over Kiel, når bomberne blev kastet.

.

Jeg var fire år, da Danmark blev besat af tyskerne, og ni år, da krigen sluttede.

Jeg husker meget fra den tid. Jeg mener, det er vigtigt, at historien bliver fortalt ikke kun af historikerne, men også af en, som har oplevet krigen. Bogen fortæller om krigen set med barnets øjne og er fortalt for børn i et sprog, som er let at forstå.

I bogen fortæller jeg om, hvordan jeg – som lille pige – oplevede, at Danmark var besat af Tyskland.

Jeg fortæller om en hverdag, hvor der var mangel på varer, om min onkel, der var med i modstandsbevægelsen, om luftalarm og om bomber, om min skolegang og om min fritid.

9 788793 523906